

Kropla góralskiej krwi Obrazy Uliczne Piotra Jargusza

Moje obrazy są stawianiem pytań dotyczących życia. Służą zadawaniu pytań bardziej, niż udzielaniu odpowiedzi. Niczego nie uzurpując, tworzą sytuacje spotkania twórcy z odbiorcą. Nieoczywistość tych spotkań jest wartością obrazów ulicznych, które kleję na słupach ogłoszeniowych bez przerwy od 2009 roku. Obrazy pojawiają się znienacka zarówno w centrum, jak i na peryferiach. Cykle niepodpisane, jedynie z odbitą czerwoną pieczętką podążają swoim nurtem pod prąd kolorowych plakatów glamour. Są z innego świata, bliżej im do kaligrafii zen, są kaligraficznym zapisem, kaligraficznym namysłem. Mocne, zarazem delikatne i kruche, nieoczywiste i niepodpisane, jak strony dziennika malarza, pozostawiają miejsce na interpretacje i kreacje.

Czym jest symboliczne w projekcie podwórko na tyłach Dietla 11 przy Otwartej Pracowni w Krakowie, gdzie rozwieszę namalowane obrazy? Może poza spotkaniem z obrazami realizuje się tam rozwój osobisty wpisany w misję skutecznej alternatywnej edukacji? A może jest to centrum transformacji / miejsce transferu wiedzy i doświadczenia? Swoisty *living lab* dla mojej sztuki?

Dlaczego wracam do rodzinnej sagi, a w tym osoby dziewczyny z Raby Wyżnej, która razem z młodszym bratem szuka swojego miejsca w Nowym Świecie (Kraków) po tym, jak zaraza – epidemia tyfusu – sprawiła, że wymarła cała jej najbliższa rodzina. Znam nieliczne fakty z jej życia: mieszkała na Piasku (ul. Karmelicka), a potem przy św. Gertrudy, wychowała syna, podczas gdy jej brat Andrzej walczył w Powstaniu Styczniowym pod płk. Karolem Kalitą „Rębajłą” w Puszczy Świętokrzyskiej, a potem ranny i wzięty do niewoli został zesłany do guberni kostromskiej do rot arezstanckich, by po zesłaniu zaciągnąć się do wojsk papieskich broniących Państwa Kościelnego. Na pewno wracam do Anny Lejczak, bo doceniam wartości kobiecej narracji w dziejach. Pozostające w cieniu, skazane na zapomnienie równie sprawcze, jak mężczyźni, stwarzały ten świat i czyniły go bardziej znośnym. Los kobiet. To jest też hołd złożony dla mojej praprababki Anny, ale też żony, matki i babci. To jest też opowieść o trudnym procesie asymilacji i awansie społecznym. Góralska wioska gdzie zachodził Rom/Cygan niedźwiednik była dla dawnego Krakowa innym światem. W postaci obrazów przedstawiających pochyloną nad balią piorącą kobietę próbuję namalować swoją praprababkę Annę.

Fascynacja. Wędrowałem kilka razy przez Karpaty polskie, słowackie, ukraińskie, rumuńskie. Szukając wspólnoty znaków i symboli na polskich, bojkowskich, łemkowskich i huculskich kilimach, dywanach. Aby ocalić w sobie sprawczą moc, dziedzictwo. Szukałem znaku słońca, żeby go samemu narysować. Żeby poczuć jego żar. Przeczuję, że ta kropla góralskiej krwi w chodzeniu przed siebie i do oporu jest sprawcza i że to dawne wiejskie średniowiecze na mnie działa. Że dotykając tych przedmiotów, ratując je przed ogniskiem, jednocześnie dotykam czyichś śladów jakbym się z nimi obecnymi/nieobecnymi witał.

Leżałem w trawie pachnącej macierzanką, gapiąc się na góry. Piłem wodę ze strumienia. Siedziałem nad Białką u Piotra i Ewy Paradowskich. Patrzyłem na osadę Romów w Czarnej Górze, nosiłem/noszę kłamrę pasa po Katryniakach znaną z Helenką na strychu w starej chacie w osiedlu, po którym nie został już ślad. Lata osiemdziesiąte, wyprawa z Krzyśkiem Klimkiem do Łąpszanki do etnografów, dr. Zbigniewa Białego, i rysowanie kredą. Mój zachwyt nad kulturą góralską urodził się właśnie tam na Spiszu. Uczyłem się wrażliwości na proste piękno między Łąpszanką a Pawlikami i Jurgowem. Tam uczyłem się piękna zapisanego w formie motowideł, hospeli, kołowrotek,

drewnianych koryt, rozpinek, szmaciaków, stęp, malowanych w czerwone kwiaty skrzyń posagowych czy surowych gotyckich skrzyń na zboże. Tam leżałem pod kapliczką z dzwonkiem służącym do odganiania burz, dużo wcześniej nim położono na łąki asfaltową drogę. Tam powstała moja kolekcja – niezbędnik. Swoisty dotykownik. Jako chłopak w Nowej Białej czytałem o panującej tam zarazie, o kolorowych mgłach i okadzaniu palonym jałowcem. Nie wiedziałem, że to doświadczenie zarazy, która zdziesiątkowała mieszkańców dotyczyło też Anny, jednej z moich krakowskich praprababek. Przypuszczam, że jestem ostatnim z mojej rodziny, który wyciąga jej postać z Tamtego świata, a robię to z faktu, że dany mi został czas do rozpamiętania tego i stwierdzenia, że jest to ważne. Ten góralski trop to mój zachwyt i próba ocalenia góralskiej spuścizny w sobie. Może dlatego moje paski do spodni nie przypadkiem mają stare góralskie klamry, a na drzwiach pracowni wiszą dawne góralskie portki.

Piotr Jargusz
Kraków 29.09.2023

Obrazy Piotra Jargusza od 2009 roku eksponowane są w przestrzeni publicznej Krakowa oraz innych miast w Polsce i za granicą. Temu cyklowi w ostatnich latach zadedykowana została m. in. monografia pt. *Obrazy uliczne Piotra Jargusza. Sztuka w przestrzeni społecznej* pod redakcją Rafała Solewskiego (2019). Od maja do października 2021 roku przyglądałam się wystawie pt. „Noe czyli ostatnie kuszenie Boga” otwartej w przestrzeni kamienicy na ulicy Dietla w Krakowie oraz procesowi montażu *Obrazów ulicznych* na krakowskich słupach ogłoszeniowych. Dokumentacja obejmowała także wywiady z Piotrem Jarguszem przeprowadzone w jego pracowni, którym towarzyszyła rejestracja procesu malowania. Oprócz tego, udokumentowałam także rozmowy przeprowadzone na ulicy w miejscu ekspozycji *Obrazów*. Rozmowy były okazją do zadania pytań o rolę i miejsce sztuki w przestrzeni publicznej, ponieważ rozpoznaję te zagadnienia jako ważne dla praktyki Jargusza. Artysta ten w pewien sposób wybiera niedziałanie zamiast tego preferując milczenie. Jego milczenie wyraża się chociażby w tym, że jego wyeksponowane w przestrzeni publicznej prace nie noszą tytułów, nie dają wskazówek odbiorcy. Cicha obecność obrazów Jargusza jest jednak wyrazem jego rzeczywistej walki o prawo do uznania autonomicznej obecności sztuki w przestrzeni publicznej. Praktyka Jargusza nie jest nastawiona na animowanie wspólnot odbiorców, ale na inicjowanie intymnej, osobistej relacji z indywidualnym widzem. Ta relacja budowana jest poprzez powracające obrazy: dla Jargusza to w pewnym sensie karty z jego osobistego dziennika, a dla odbiorcy być może ślady obecności artysty, uruchamiające pamięć i wyobraźnię.

Weronika Plińska
Kuratorka

BIOGRAMY:

Piotr Jargusz

Absolwent krakowskiego Liceum Sztuk Plastycznych, uczył się w pracowni Piotra Jarży. Studiował na Wydziale Malarstwa i Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w pracowniach profesorów: Stanisława Rodzińskiego, Zbyluta Grzywacza, Janusza Orbitowskiego, Włodzimierza Kunza i Stanisława Wejmana. Ukończył Studium Pedagogiczne ASP w Krakowie w pracowni prof. Adama Brinckena. Od 2012 profesor sztuk plastycznych. Realizuje idee malarstwa w przestrzeni społecznej. Malowane na szarych, pakunkowych papierach obrazy nakleja na słupy ogłoszeniowe. Realizuje projekty animacyjne. Prowadzi między innymi autorską pracownię malarstwa i pracownię projektów w przestrzeni społecznej na Wydziale Sztuki w Instytucie Malarstwa i Edukacji Artystycznej Uniwersytetu Pedagogicznego im KEN w Krakowie. Dwukrotnie pełnił i pełni obecnie funkcję dyrektora Instytutu Malarstwa i Edukacji Artystycznej. Zrealizował 90 indywidualnych pokazów swoich obrazów w kraju i za granicą. Autor tekstów o sztuce. Trzykrotny stypendysta Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Laureat Nagrody *Ars Quaerendi* przyznawanej za wybitne osiągnięcia na rzecz kultury Małopolski. Członek Stowarzyszenia Otwarta Pracownia.

Wybrane wystawy:

• 2023

- Piotr Jargusz /Ricardas Bartkevicius Wystawa malarstwa w Galerii Akademii Sztuk Pięknych w Wilnie 1-29.09.2023
- Piotr Jargusz /Ricardas Bartkevicius *Patrz*, wystawa malarstwa Galeria Stowarzyszenia Artystycznego Otwarta Pracownia w Krakowie 1-29.04.2023

• 2022

- *Jargusz obrazy/Bury Rzeźby Prezentacja dwóch kolekcji malarstwa i rzeźby dwóch przyjaciół*, w Galerii Oświęcimskiego Centrum Kultury w Oświęcimiu - premierowo pokazano 25 obrazy Piotra Jargusza, 11.06-31.07.2022
- *Patrz Człowieku!* – wystawa indywidualna 16 obrazów Piotra Jargusza z kolekcji Galerii AG w Krakowie.23.04-23.05.2022

• 2021

- *Obrazy Uliczne Piotra Jargusza – Sztuka Blisko Domu* (Kraków, Toruń, Rzeszów ,Wrocław)
- *Piotr Jargusz / Zbigniew Bury* – Pokaz wspólny obrazów i rzeźb, *StrefArt* Galeria Sztuki w Tychach.
- *Noe – ostatnie kuszenie Boga. Kraków, Pracownia: Dietla 47* – 14-15.06.2021

• 2020

- *Łódź Miasto Kobiet. Obrazy Uliczne Piotra Jargusza*, Łódź, 15-20.09.2020
- *Buty Viatorisa Obrazy Uliczne Piotra Jargusza*, Chełmek, 21.08-10.09.2020 (kurator wystawy Waldemar Rudyk)
- *Obrazy Weselne*, Lewocza (Słowacja). 15.07-27.08.2020 (kurator wystawy Peter Milčák)

• 2019

- *Woda Życia Obrazy Uliczne Piotra Jargusza* w przestrzeni Krynicy Zdrój i Bardejowa na Słowacji, 15.04-15.05.2019
- *Dom dla obrazów* Otwarta Pracownia – Kraków, ul. Dietla 11, 8-28.02.2019 prezentacja obrazów, *Autobiografia. Obrazy Uliczne – Kraków*

- **2018**

- *Autobiografia. Obrazy Uliczne – Kraków* – obrazy prezentowane w przestrzeni miasta. Prezentacja obrazów podczas Biennale Sztuki w Bangkoku.

- Centrum Sztuki 1918–2018 OHP Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Młodzieży w Lanckoronie.

- Realizacja warsztatów z szeroko pojętych sztuk wizualnych.

- *Zło. Obrazy/Obiekty* – Ukraina (Podkamień, Kamieniec Podolski), Rumunia.

- **2017**

- *Głód. Obrazy Uliczne* – Wilno, Wiedeń – obrazy prezentowane w przestrzeni miasta.

- *Dziedzictwo* – akcja z prof. Ričardasem Bartkevičium (ang.), Muzeum Narodowe w Krakowie.

- *Szумы, zlepy, ciągi. Sytuacje. Dokumentacja projektów zrealizowanych w przestrzeni społecznej* – Galeria Wydziału Sztuki UP w Krakowie.

- **2016**

- *Głód. Obrazy Uliczne* – Ukraina (Mukaczewo, Huszt, Krzyworównia, Wierchowina, Karpaty Wschodnie)

- *Głód. Obrazy Uliczne* – Kraków – obrazy prezentowane w przestrzeni społecznej miast i wsi.

- *Opisanie Polski według Marcina Kromera. Obrazy Uliczne – Biecz* – obrazy prezentowane w przestrzeni Biecza.

- Prezentacja cyklu obrazów na zaproszenie Slot Art i Nie kongresu Animatorów w Lubiążu.

- **2015**

- *Twoja/moja przestrzeń. Dziady Wileńskie – Wilno* – obrazy prezentowane w przestrzeni miasta współuczestnictwo w projekcie Cecylii Malik i Małgorzaty Wielek – M.

- *Chłopi*. Prezentacja obrazów w przestrzeni wsi Wola Sękowa.

- *Święto Wiosny Kazimierz Dolny* – obrazy w przestrzeni Kazimierza Dolnego.

- *W poszukiwaniu wspólnego języka. Obrazy Uliczne. Czerwonezielone*, Kraków.

- **2013–2020**

- *Szczęśliwe Miasto. Sztuka i edukacja w procesie rewitalizacji relacji społecznych. Krowoderska szkoła działań*; współpraca z Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK w Krakowie.

- **2010–2014**

- *Viatoris. Między Wschodem i Zachodem*; grant Narodowego

- Centrum Nauki – obrazy prezentowane w przestrzeni miast i wsi Polski

- (Toruń, Warszawa, Teremiski), Niemiec (Berlin), Białorusi (Mińsk, Zastaw),

- Rumunii (Napoca), Rosji (Moskwa, Talica), Ukrainy (Kijów) i Litwy (Wilno).

- **2011–2012**

- *Kobieta i Mężczyzna. Opowieści egzystencjalne* – Obrazy

- Uliczne; realizacja (wspólnie z fotografką Katarzyną Widmańską) projektu uhonorowanego Nagrodą Ars Quaerendi.

- **2010–2012**

- *Miesiące. Obrazy Uliczne – Kraków* – obrazy prezentowane w przestrzeni Krakowa.

- **2009–2010**

- *Święta Polskie: Bóg się rodzi, Wielkanoc-Wielka moc, Umarli wstaną* – Obrazy Uliczne w przestrzeni Krakowa i Torunia.

Weronika Plińska

Jestem doktorem nauk humanistycznych, od 2017 pracuję w Katedrze Nauk o Sztuce przy Instytucie Sztuki i Designu Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. Ukończyłam studia w Instytucie Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie w 2017 obroniłam doktorat zatytułowany „Działania animacyjne w społecznościach lokalnych – perspektywa antropologii sztuki”. W latach 2010-11 jako stypendystka programu Erasmus studiowałam w University College London na Wydziale Antropologii i w School of Slavonic and East European Studies. Jestem autorką książki pt. *Sprawczość sztuk* wydanej przez Wydawnictwo Naukowe UP (2021) oraz reżyserką krótkometrażowego filmu dokumentalnego o malarstwie w przestrzeni publicznej (*Alter ego 2023*, pokaz przedpremierowy w Galerii Otwarta Pracownia 30.09.2022). Jako członkini Zespołu ds. Murali działającego przy krakowskim Urzędzie Miasta, biorę udział w obradach mających na celu opracowanie polityki muralowej miasta. Publikowałam w czasopiśmie takich jak m.in. „Widok. Teorie i praktyki kultury wizualnej”, „Kultura Współczesna”, „Magazyn SZUM”. Interesuję się antropologią sztuki i kultury materialnej, tradycjami animacji kultury i *community arts* oraz sztuką w przestrzeni publicznej.

Kontakt: veronika.plinska@up.krakow.pl

Wybrane publikacje:

- *Badanie – rozumienie – działanie społeczne. Projekt etnografii animacyjnej i etnograficznie zorientowanej animacji kultury*, „Kultura Współczesna”, nr 4(62)2009 (wspólnie z T. Rakowskim).
- *Ethnographic Conceptualism: Performing Methodological Experiments*. Instytut Sztuki Courtaulda w Londynie (omówienie), „Rocznik Antropologii Historii”, 2012, II, nr 1 (2)
- *Rainbow in Flames*, „Widok. Teorie i praktyki kultury wizualnej”, nr 9/2015.
- *Animating local communities through artistic practices: the case of Daniel Rycharski's „totemic” animal murals and Monument to a Peasant*, „Visual Ethnography”, Vol. 6, No. 2 (2017).
- *Obrazy uliczne [w:] Obrazy uliczne Piotra Jargusza. Sztuka w przestrzeni społecznej*, pod red. Rafała Solewskiego, Wyd. Naukowe UP 2019.
- *Multimedialne protezy wykluczonych ciał. „Niebo nad Krakowem: LGBT mówi” Krzysztofa Wodiczki*, Magazyn SZUM, data publikacji: 15.10.2021.
- *Crafting the Self Through Participation in a Community Arts Project*, „Kultura-media-teologia” 2021(48) nr 4.
- *Performatywna teoria zgromadzeń Judith Butler jako przyczynek do rozważań nad odpowiedzialnością w wymiarze społecznym*, „Edukacja etyczna”, nr 18/2021.

Wybrane projekty badawcze:

2010 Pieróg, obszary wiejskie Mazowsza: badania etnograficzne nad lokalną pamięcią o działaniach animacyjnych i *community arts* prowadzonych przez Laboratorium Edukacji Twórczej przy CSW w Warszawie i The Jubilee Arts

2014 Warszawa: badania etnograficzne nad uczestnictwem w projektach artystycznych JP2 *Kumulacja* Łukasza Baksika i *Tęcza* Julity Wójcik

2014 Kurówko, pogranicze Kujaw i Mazowsza: badania etnograficzne nad uczestnictwem w projektach artystycznych Daniela Rycharskiego (mural, rzeźba, instalacja)

2015 Kraków, Warszawa: badania etnograficzne nad recepcją rzeźby *Pomnik Chłopa* Daniela Rycharskiego; współpraca przy tworzeniu realizacji *Pomnik Chłopa* oraz tymczasowego

Muzeum Alternatywnych Historii Społecznych – za obie te realizacje artysta otrzymał nagrodę Paszport Polityki w dziedzinie Sztuki wizualne

2018 Kraków: badania nad cyklem malarskim *Obrazy uliczne* Piotra Jargusza wyeksponowanym w przestrzeni publicznej

2021-2022 Kraków: badania etnograficzne w ramach projektu *Sztuka w przestrzeni publicznej Krakowa: między milczeniem a działaniem* poświęcone praktyce dwóch artystów malarzy, którzy, choć reprezentują różne pokolenia i różne style działania, decydują się wyjść na ulice. Efektem badań jest film dokumentalny pt. *Alter ego*, którego bohaterami są Piotr Jargusz i Angelika Wojas (reż. W. Plińska, I. Kawecki).